

THIERRY BOURCY
FRANÇOIS-HENRI SOULIÉ

ASTRO
NOMŮV
SEN

DETEKTIVNÍ ROMÁN
Z RUDOLFINSKÉ PRAHY

ARGO

Thierry Bourcy
François-Henri Soulié

ASTRONOMÛV SEN

Thierry Bourcy / François-Henri Soulié

ASTRO NOMŮV SEN

Přeložila Helena Beguivinová

Argo, 2018

Published originally under the title “Le songe de l’astronome”

© Éditions 10/18, Département d’Univers Poche, 2016

Czech translation copyright: © 2018 by Helena Beguivinová

ISBN 978-80-257-2390-6 (váz.)

ISBN 978-80-257-3238-0 (e-kniha)

Něco je shnilého ve státě dánském
(William Shakespeare, *Hamlet*)¹

1 Přeložil Martin Hilský.

Prolog
(18. července 1576)

Když měsíční paprsek ozářil vysokou zeď chránící hrad Uranienborg, obě děti na okamžik zaváhaly. Cesta vedoucí k zátocce, kde chtěly položit vrše, procházela těsně u paty hradeb a bylo přísně zakázáno tudy chodit. Nový majitel ostrova z milosti dánského krále Frederika II. tu zavedl nesmlouvavou kázeň. Daně se zdvojnásobily a násilnosti jeho ozbrojenců byly na denním pořádku. Mrakem nebe poněkud potemnělo, což děti uklidnilo. Děvče se pustilo po cestičce jako první. Mělo vytáhlou a pevnou chlapeckou postavu, na sobě prosté šaty z hrubé vlny, nohy bosé. Mladší bratr vykročil za ní. Byl křehčí, méně sebejistý, vězel v příliš velkém kabátku. Držel se v sestřině stínu, jako by v něm chtěl zmizet. Kdyby je zahlédl nějaký pověřivý chodec, jak se takto nenápadně kradou jeden za druhým, měl by dojem, že vidí vílu provázenou jedním z oněch skřítků, které obyvatelé ostrova Hven nazývají krybbet a jejichž krutých žertů se obávají. Hradba byla příliš vysoká, než aby se dala zahlédnout podivná kopule nad palácem, v níž Tycho Brahe přechovával své nástroje pro pozorování, z nichž některé vyrobili hvenští truhláři. Byl to prý veliký učenec a prováděl ta nejpřesnější pozorování hvězd.

„Spíš veliký tyran!“ zlobil se nejednou otec obou dětí.

Obyvatelé ostrova Hven se živili způli jako rybáři, využíající rybnatých vod, způli jako rolníci, obdělávající úrodnou bahnitou půdu. Už si zvykli na to, že sem občas připlouvají nejvřehlasnější učenci z celé Evropy. Přestože si jejich nový pán u některých objednával určité práce a přestože jeho hosté se při vzácných příležitostech uměli zachovat štědře, ostrované se s ním nikdy nesžili.

Oba malí rybáři konečně obešli hrad a uviděli vodu. Zaznamenali místo, kde mocný proud řeky ústil do moře a zklidnil se, jak ho zpomaloval skalnatý výběžek. Dobře chráněná zátoka přitahovala nejrůznější druhy ryb, a pokud by se rybolov nevydařil, člověk si to mohl vynahradit sběrem krabů a mušlí. Když opouštěli stezku, aby zamířili na skaliska sestupující k moři, překvapil je balet světél přímo pod nimi. Dívka bratrovi naznačila, aby se schoval vedle ní pod výběžkem porostlým vřesem. Měsíc, který mezitím vyšel, osvětloval nečekanou podívanou: uprostřed noci u ostrova přistálo mohutné plavidlo. Námořníci pomáhali vystoupit ženě, kterou na zemi už čekal bohatě oděný muž v doprovodu několika vojáků. Toho děti snadno poznaly podle lysé hlavy a vousu zastřiženého do špičky.

„Koukni,“ šeptl chlapec. „To je pán.“

Avšak dívčinu pozornost upoutala hlavně návštěvnice. Bratříček si to uvědomil a taky přimhouřil oči, aby si lépe prohlédl, jaká že to sem připlula princezna, že ji velký astronom tak srdečně vítá.

„Páni,“ špitl chlapec, „vypadá jako královna!“

„Zmlkni, Larsi. Dej na mě, bude lepší, když nikoho nepoznáme. Vždyť tu ani nemáme co dělat...“

Sotva to dořekla, vyděsil ji hrozivý hlas.

„Co tu vy dva děláte?“

Pod vyvýšeninou, kde se děti schovaly, stáli dva ozbrojenci a pozorovali je. Dívka bez rozmyslu popadla bratra za ruku

a rozeběhli se po skaliskách k moři. Podle zařinčení zbroje za sebou pochopili, že se vojáci pustili za nimi. Věděli, že pokud je chytí, následky ponese celá jejich rodina a od jejich pána nemohou čekat žádnou shovívavost, byť je to sebevětší astronom.

„Nemá cenu utíkat, tam odtud žádná cesta nevede!“ křikl jeden z vojáků. Děvče ho neposlechlo a běželo na uzoučkou cestičku nad vodou vířící v dmutí proudů. Když ucítilo, že bratr pouští její ruku, bylo příliš pozdě, dítě bez hlesu uklouzlo na skále a padlo do černé vody. Než se potopilo, vrhlo po sestře vyděšený pohled, kratičce vykřiklo a moře je pohltilo. Zděšená dívka slyšela blížící se muže. Vklouzla také do studené vody, ale nepouštěla se skaliska. Potlačila zachvění, přitiskla se ke skále, vlasy ukryla pod chomáčem chaluh a ponořila se až po oči, takže jí z vody koukal jen vršek hlavy. Vojáci slyšeli zoufalý chlapcův výkřik a možná ho i viděli zmizet. Zastavili se.

„Zatraceně, zdá se, že se oba utopili.“

„Jo, vypadá to tak. Pojď, radši tu teď nezůstávejme, už se nás to netýká.“

Ten druhý se rychle pokřižoval a pak odešel za ním.

Přípravu na Pražském hradě (o pětadvacet let později)

To, co jest nahoře,
jest jako to, co jest dole.

Hermes Trismegistos (*Smaragdová deska*)

„Dávejte přece pozor, vždyť to rozbijete!“ vykřikl Tycho Brahe na dva nebohé sloužící, kteří na nejlepší místo ve velkém hradním sále kladli na malé pódium, postavené za tímto účelem, slavný kvadrant, který ten velký astronom sám vymyslel a díky němuž dosahoval pozoruhodných výsledků při pozorování nebes.

Oba nosiči, klesající pod vahou a neskladností přístroje dosahujícího našir přes dva metry, se naposledy pokusili ho opatrně umístit na správné místo. Ve skutečnosti to byla pouze dřevěná maketa zařízení, které si astronom kdysi instaloval na hradě Uranienborg, ale i tak byl ten nástroj s mnoha obloukovitými stupnicemi značně působivý. Na stoly, pokryté velkými ubrusy z vzácných látek, rozestavěné kolem dokola v rozlehlém sále nazývaném Španělský, protože odpovídal tehdejšímu vkusu, a již tak přeplněném výzdobou, Brahe umístil několikery hodiny. Tvrdilo se, že jsou tak přesné, že umožňují vypočítat deklinaci těch nejvzdálenějších nebeských těles s přesností na několik vteřin, a prý se nemohly nikdy porouchat. K vylepšení podívané astronom připravil i perský

astroláb, přestože jeho používání považoval už za překonané, a armilární sféry.² U těch dbal na to, aby byl zachován geocentrický model v souladu s církevním učením: věděl, že mezi hosty, které Rudolf II. Habsburský sezval, aby se seznámili s jeho astronomickými objevy, bude zejména obávaný inkvizitor Roberto Bellarmin, neustále pasoucí po sebemenším závanu kacířství. Císař Rudolf popíchl zvědavost hostů oznámením, že večer Tycho Brahe vyloží své pojetí vesmíru, založené na jeho slavných pozorováních. Dá tím pádnou odpověď dábel-skému Koperníkovi, který tvrdí, že Země a hvězdy se točí kolem Slunce. Tohoto slavnostního dne učenec vyměnil svůj strohý černý oděv za kabátec s granátově rudými odlesky na zapínání až ke krku. Přes něj přehodil plášť ze silného hnědého sukna s podšívkou a širokým límcem z černého hedvábí, jakým byla pošíta i jeho kulatá čapka zdobená jemnou zlatou točenicí a bílým labutím brkem. Zasněženec by v tom jistě poznal narážku na tři etapy Velkého díla: na černě zbarvenou, bíle zbarvenou a nakonec rudě zbarvenou materii. Všeobecně se totiž vědělo, že Tycho Brahe už několik měsíců zanedbává astronomická pozorování a většinu času tráví v Rudolfově alchymistické dílně, zřízené v hradním podzemí, neboť i císař byl posedlý hledáním kamene mudrců. Mistrův oděv doplňoval dar od jednoho perského astronoma: přívěsek v podobě hvězdy na dvojitém zlatém řetězu. Jeho světlý knír spadl na škrobené okruží. Nasál vzduch a mechanicky zkontroloval, zda nosní protéza drží správně na místě. Presentace nástrojů ho začínala uspokojovat. Sluhové se seřadili podél stěny a s obavami očekávali jeho názor.

Tycho Brahe býval popudlivý a ty nejvdědnější věci ho dokázaly rozčítit nebo i vyvolat strašlivý hněv, který byl o to

2 Soustava propojených kovových prstenců, které mají znázorňovat dráhy nebeských těles. První modely umísťovaly do středu soustavy Zemi.

překvapivější, že astronom během své vědecké práce dokázal projevovat neobyčejnou trpělivost: mohl celé hodiny sledovat nepatrný pohyb těch nejvzdálenějších hvězd. Astronom si u sebe naštěstí ponechal svou mladší sestru Sofii, která zařizovala tisíce drobností jeho života, čímž ho ušetřila mnoha konfliktů a jediným úsměvem dokázala způsobit, že lidé bratrovi výstřelky odpustili. Provázela ho v době jeho slávy do Uranienborgu, pak do Prahy na dvůr Rudolfa II., když v Dánsku na trůn nastoupil Kristián IV. Ten totiž na rozdíl od svého otce Frederika nikdy neměl Braheho rád. Kristián astronomovi pod záminkou, že zachází příliš tvrdě se svými poddanými na ostrově Hven, odebral panství a zastavil vyplácení královské penze, ať si své drahé bádání financuje sám. V té době už Tychona Braheho považovali za jednoho z největších vědců té doby, takže mu nedalo potížit najít si jiného mecenáše v osobě Rudolfa II. Habsburského. Panovník ho uvítal v Praze v roce 1599 a sourozenci Braheovi se služebnictvem se usadili na zámku v Nových Benátkách, kde si Tycho zřídil pracovny a pozorovatelný. Po dvou letech se vrátil do Prahy a měl pracovnu rovněž tady na Hradě. Jeho sestra Sofia Braheová byla baculatá ženuška s orlím nosem, tenkými rty a téměř průzračně modrým pohledem, jiskřícím inteligencí. Bratrovi byla zcela oddána, zasvětila mu svůj život a navíc sama projevovala skutečné nadání pro matematické vědy a zejména astronomii. Nyní vklouzla vedle Tychona a láskyplně se do něj zavěsila.

„Tak co, pane bratře, jsi s instalací spokojený?“

„Ano, ano, začíná se mi to docela líbit. Ještě je třeba rozmyslet si osvětlení a rozmístit svíčky na patřičná místa. Kde je Kepler?“

Skvělý mladý německý astronom mu už rok dělal asistenta. Brahe se nikdy neuvolil ho nazývat jinak než příjmením. Sofia záměrně použila křestní jméno, když odpověděla:

„Johannes je ve své pracovně zahrabaný do tvých pozoro-

vání. Hodně jich využívá, ale teď ho myslím ty jeho výpočty unesly někam na druhou stranu nebes!“

„Tak ho přiměj sestoupit zase na zem! A jelikož večere pořádaná panovníkem je k mé poctě, řekni mu, ať si laskavě odpustí nevhodné poznámky o mém systému uspořádání nebeských těles!“

Přestože Tychona Braheho zcela pohlcovalo ověřování eferid nebo mokrá cesta výroby kamene mudrců, neušla mu sestřina náklonnost k jeho mladému asistentovi. A protože měl Sofii rád, nedokázal jí dosud sdělit, že Kepler zanechal ve Štýrském Hradci manželku, kterou nesnášel, a tři malé děti a že chová zcela zjevné city ke krásné Haně Lundové, jedné ze služebných na hradě, z níž si udělal milenkou i Rudolf. Tato nečistá hra Tychonovi dělala starost, jednou by mohla vyvolat diplomatickou roztržku, která by mohla uškodit i jemu, bez ohledu na řeči, že zatvrzelý svobodný mládenec a nenapravitelný sukníkář Rudolf na Haně nelpí o nic víc než na dalších ženách, které si podmanil. Slavný astronom navíc dobře věděl, že Kepler má odlišný názor na jeho takzvaný „geo-heliocentrický“ systém. Mladý asistent se rozhodně postavil za Koperníkovu heliocentrickou teorii, která podle něj jako jediná mohla vysvětlit určité pohyby nebeských těles a potvrdit jeho výpočty. Tychona Braheho to zlobilo tím spíš, že v hloubi duše věděl, že Kepler má pravdu. Jenže Tychonovi teď táhlo na šestapadesátý rok, zažil už, co je to upadnout v nemilost, a nehodlal se dostat do sporu s církevními autoritami. Tím spíš, že po zveřejnění svých pozorování nebes a pohybu hvězd, jímž se proslavil, se nadále věnoval spíš alchymii. Práce na Velkém díle mu poskytovala látku odpovídající jak jeho vědecké ctižádosti, tak metafyzickým úvahám, které ho s přibývajícím věkem zajímaly stále víc.

„To neopomenu, bratře. A pokud souhlasíš, hned se půjdu postarat o osvětlení, abys něčím tak nezáživným nemusel ztrácet čas.“

„Děkuji, Sofie.“

Tychonovi se ulevilo, i když jistě ne tolik jako služebnictvu, které čekalo na jeho pokyny. Láskyplně sestru pohladil. Vytáhla z kapsáře malou lahvičku.

„Zapomněls na svůj elixír.“

„Díky. To je ale den!“

Tycho si flakonek zasunul do opasku kabátce, vyšel ze sálu a pustil se po úzkém točitém schodišti sestupujícím do podzemí.

Kapitán Josef Kotrba znovu zkontroloval seznam hostů pozvaných na večeři, který mu svým pro něj nečitelně krouceným rukopisem přepsal Rudolfův osobní tajemník. Josef se dostával do let, kdy člověk špatně luští příliš malá písmena, a u každé řádky vzdychl. To náramně pobavilo jeho mladého synovce Matyáše, jehož díky strýci nedávno přijali k palácové strážci.

„Brzy byste, strýčku, měl zajít k optikovi do Židovské ulice,“ vyprskl Matyáš.

„Co bys ještě nechtěl?“ rozčilil se Josef. „Už jsi někdy viděl kapitána stráže nosit okuláry? Vždyť přece netrávím čas čtením, mám dost co dělat s bezpečností tohoto hradu, bludištěm průchodů, tajných chodeb, podzemních prostor a dvojitých stěn. Jako by ho postavili pro potěšení spiklenců nejrůznějšího druhu!“

„Myslíte, že bych jednou mohl navštívit císařův tajný kabinet?“

„To nemám tušení, ale uviděl bys tam jen výplod výstřední mysli, příliš zaměřené na sbírání přírodních podivností.“

„Prý tam má sbírku automatů a jeden vypadá jako nahá žena...“

Josef potlačil úsměv, synovcova nevinnost ho pobavila. Přes svou naivitu byl však Matyáš vynikající voják.

„V tvém věku jsem se, chlapče, zajímal spíš o ženy z masa a kostí! Ostatně mám dojem, že mladá Katka na tebe onedhy hleděla s velikým zájmem...“

Matyáš zrudl a zakoktal:

„Katka? Jaká Katka?“

„Jako bys nevěděl, uličníku! Ta prsatá Katka z kuchyně, jak nám tehdy přinesla pivo.“

„Ach ta...“ vydechl Matyáš. Moc dobře věděl, o které okouzlující dívce strýc mluví. „No jo, Katka...“

Josef odložil seznam na stůl, u něhož seděl.

„Budeme muset ohlídat na dvacet osob, a pěkně důležitých!“

„A máte nějaký plán?“ zajímal se Matyáš, který hořel netrpkostí, aby se zdokonalil ve vojenském umění.

„Dám zavřít všechny přístupy z podzemí, u každé hradní brány budou ozbrojenci a zesílím obchůzky. Dohlédnu taky na to, aby sály a předpokoje zůstaly osvětlené. Jestli máš ale lepší nápad, jsem jedno velké ucho.“

Matyáš pohybem naznačil vlastní nevědomost. Pak dodal:

„Ještě něco, strýčku: moc nerozumím té latině, kterou mezi sebou císařští hosté mluví.“

„To nevadí, Matyáši, věř mi, že když tihle lidé něco chtějí, dokážou to vyjádřit velice jasně.“

Císař Rudolf II. ležel na širokém loži s nebesy, jejichž závěs byl odhnutý, přes sebe měl nedbale přehozené prostěradlo – říjen byl mírný a ještě nebylo třeba zatopit ve velkém krbu – a hleděl, jak se oblékají dvě mladé ženy, které s ním strávily noc. Jedna byla drobná, snědá, vyzáblá, ale náramně vynalézavá milenka. Jmenovala se Otýlie a vladař se rozhodl, že si ji znovu zavolá po večeři, od níž si sliboval zajímavou zábavu. Druhá, vysoká blondýnka kyprých tvarů, se uměla chovat něžně a nevázaně, ale nepřipadalo mu, že jí to skýtá také rozkoš. To byla Hana Lundová. Na hrad přišla před několika lety a Rudolf si ji okamžitě vzal mezi své osobní služebnictvo. V práci byla výkonná a nedělala moc těžkostí s tím, aby vyhověla císařovu nadbíhání. Bez odporu se účastnila jeho erotických hrátek, ale zdálo se, jako by byla nad nimi: tělem se jim oddávala, ale část